

ELS PSEUDÒNIMS DE CARLES CARDÓ

per Albert Manent

Hi ha pseudònims que a Catalunya, com arreu, s'identifiquen amb el personatge i potser fins i tot l'arriben a suplantar en un aspecte concret. ¿Qui no ha dit, com a moneda corrent en la conversa, Xènius i Gaziell per a referir-se als escriptors Eugeni d'Ors i Agustí Calvet? Aquest curiós fenomen es dona més en els coetanis que no pas en els que no els han conegut. El pseudònim és una eina literària o política amb la qual cal comptar quan ens enfrontem amb els nostres grans escriptors. De Josep Carner, per exemple, proteic en tot i també en amagar la seva personalitat, n'he inventariat trenta-quatre...

Carles Cardó també va haver d'emprar l'eina del pseudònim. El tema és un aspecte menor y en gran part marginal en el conjunt de la seva obra. Però, gràcies a Pere Cisa, el principal artífex de la *Miscel·lània Carles Cardó* (1962), que els devia consultar personalment a l'autor, coneixem cinc pseudònims de l'il·lustre vallenc. Bé que el repertori de Josep Rodergas i Calmell, *Els pseudònims usats a Catalunya* (Barcelona, 1951), només en dona un: R. Vespella, a l'esmentada miscel·lània trobem *A. de Fogueralta* que Cardó emprà sobretot al setmanari vallenc «Pàtria», entre 1912 i 1920. També l'usà molt circumstancialment a «La Nau» el 1932 per referir-se a la política republicana. No sabem el perquè de la tria del pseudònim, però no podent parlar amb el mateix Cardó, crec que cal trobar-hi un alè poètic, bíblic: la foguera alta. *Levissimus* fou el que usà a «La Cruz», diari catòlic de Tarragona, entre 1910 i 1917. La majoria dels articles que hi signa Cardó són en castellà, bé que amb el temps el periòdic esdevingué bilingüe. També el feu servir a «Revista Popular», de Sardà i Salvany, entre 1918 i 1921; aquesta publicació fou l'òrgan d'un cert tipus de pensament socialcristià. *Levissimus* és, per a mi, també un pseudònim molt poètic, d'humanista: un superlatiu llatí, que equival a «molt lleu», i que té una harmonia musical que el fa agradable al lector. En certa manera és, potser, un contrast amb el caràcter abrupte de Cardó que, precisament a Tarragona, li creà problemes.

R. Vespella és el tercer pseudònim que emprà cronològicament. Tanmateix l'utilitzà ben poc a «La Publicidad» amb articles en català el 1922 i més tard a «La Publicitat». Per què *Vespella*? Si no és el nom de lloc, un poble del Tarragonès, molt petit, mig despoblat, potser vol dir una vespa petita, un fibló modest per burxar alguna orel·la o consciència.

J. Torelló fou també d'un ús gairebé simbòlic: dos articles en català a «La Publicidad» de tema patriòtic, el 1922. L'origen? Veiem que és un topònim i un cognom coneguts. També, potser un diminutiu.

A la *Miscel·lània Carles Cardó* no hi figuren els articles que, amb el pseudònim de *J. Santjoan*, publicà Cardó a «El Matí» els dies 12, 15, 17 i 21 d'octubre de 1930, sota el títol de *Les dues concòrdies*. El vaig descobrir preparant el llibre sobre Jaume Bofill i Mates. Cardó intervé en la polèmica que s'alçà arran de la publicació de *Per la concòrdia* de Francesc Cambó i de *L'altra concòrdia* de J. Bofill i Mates. Cardó procura de conciliar dues postures que, sobretot per la part de Bofill, semblaven més aviat oposades o gairebé radicals. I, com d'altres vegades, s'amaga amb un pseudònim perquè, com a eclesiàstic de relleu, no vol intervenir amb el seu cognom en una polèmica una mica aïrada i de caire polític. Per l'estil, per aspectes del pensament que hi desenvolupa, no hi ha dubte que el pseudònim és cardonià. Així m'ho ha confirmat un expert com Lluís Maria Moncunill⁽¹⁾. Fixem-nos, d'altra banda, que *J. Santjoan*, és el seu segon cognom, ortogràficament ben escrit, i no «Sanjuan», com s'escriu per deformació fonètica popular. La «J.» podria correspondre a un hipotètic Josep, ja que, segons la seva neboda Candelària Colominas i Cardó, la mare del canonge es veu que, més que Carles, li havia fet gràcia de posar-li Josep i de vegades l'anomenava així.

El sisè pseudònim és *Gabriel Behages* i l'emprà en un article sobre el centenari del bisbe Torras i Bages a «Quaderns d'Estudis Polítics, Econòmics i Socials», de Perpinyà (núm. 20 del 1946). El text fou reproduït a «La Nostra Revista» de Mèxic (núm. 12 del 1946). Recordem, d'altra banda, que Cardó publicà poquíssims articles a l'exili i gairebé sempre sobre commemoracions: Montserrat («Quaderns de l'exili» de Mèxic), Verdager («Presència catalana» de París), Torras i Bages que hem esmentat. I també a «Revista de Catalunya» (París) responent a unes crítiques d'Antoni Rovira i Virgili. No entenem perquè Cardó es volgué amagar parlant de Torras i Bages, no essent un tema polític. Potser perquè coincidí amb l'intent franquista de comprar-lo perquè no publicés l'*Histoire spirituelle des Espagnes*. *Gabriel Behages* em sembla que s'ha de relacionar amb l'arcàngel Gabriel que anuncià a Maria la bona nova («ben hages», forma de català clàssic).

Cardó prodigà també les inicials que, segons els entesos, cal assimilar al pseudònim. Així moltes recensions de «La Paraula Cristiana» duen la «C» [Cardó] com a signatura. Si són més llargues o el tema s'ho vol especialment, hi trobem les dues inicials: «C.C.» [Carles Cardó]. Aquesta segona fórmula l'usà també a «La Cruz» de Tarragona. Més escadusserament, per exemple a l'índex general de la revista, surt «C.C.C.» [Carles Cardó canonge]. Usà aquestes tres inicials a «Scintille evangeliche», butlletí de la parròquia de Sant Giusseppe Benito Cottolengo, de Torí (1937-1938).

Finalment, cal recordar que en unes cartes a la família, en plena guerra (1937), Cardó signava *Pere Figueres*.

Sis pseudònims literaris, un de familiar i l'ús de les inicials en tres fórmules diferents ens indiquen com Carles Cardó féu la seva contribució en aquest món, enllaminador i poc explorat del tot, que són els pseudònims usats a Catalunya.

NOTES

1. Dono les gràcies a Lluís M. Moncunill pels seus consells per aclarir punts obscurs d'aquest article. Un fou el de rebutjar el pseudònim *Carles de Montgoi*, que surt a la revista «Catalunya» (1913) com a pertanyent a Cardó.